

BEZONNING IN DE GEBOUWDE OMGEVING

Vrijwel iedereen heeft behoefte aan toetredend zonlicht in woningen en kantoren. Zonnestraling geeft warmte en licht en voldoet aan de emotionele behoefte van de gebruikers/bewoners van een gebouw. In buitenruimten (tuinen en parken) is de bezonning ook een kwaliteitsfactor. Bij verkaveling en het situeren van gebouvvolumes is inzicht in de bezonning respectievelijk beschaduwing van het plangebied vaak essentieel, ook in relatie tot duurzame zonne-energie.

TEKST MR. TIMO VAN OOSTERHOUT EN ING. ERWIN ROIJEN

THEMA: RUIMTELIJKE ORDENING

Als door een ruimtelijke ontwikkeling de bezonning van een gebouw of buitenruimte van derden afneemt, dan vormt dat regelmatig aanleiding tot vragen over de rechtmatigheid daarvan. Daarbij is objectief inzicht in de daadwerkelijke achteruitgang in bezonning noodzakelijk. Beide aspecten zullen hierna aan de orde komen.

JURIDISCHE CONTEXT

Wettelijk kader

In de Wet ruimtelijke ordening (Wro), de Woningwet en het Bouwbesluit zijn géén specifieke voorschriften opgenomen met betrekking tot bezonning. Hoewel er dus geen sprake is van een gedetailleerd toetsingskader betekent dit niet dat het aspect bezonning bij ruimtelijke ontwikkelingen buiten beschouwing kan worden gelaten. Integendeel:

- Allereerst moet ingevolge art. 3.1 lid 1 Wro bij het vaststellen of wijzigen van een bestemmingsplan zijn voldaan aan

WAT IS BEZONNING?

Onder bezonning wordt verstaan de directe zonnestraling op een vlak. De berekende tijden zijn de tijden waarin bezonning mogelijk is. Sterke bewolking en dergelijke kunnen het aantal bezonningsuren verminderen. Straatverlichting, verkeersborden, schuttingen en dergelijke obstakels worden in het bezonningsonderzoek niet meegenomen. Dat geldt ook voor de bomen en struiken in de tuinen van de omliggende woningen. De invloed van de omliggende gebouwde omgeving wordt in rekening gebracht door alleen de bezonningstijden vanaf een minimale zonshoogte van 10° in rekening te brengen.

het criterium van een "goede ruimtelijke ordening". Blijkens de Memorie van Toelichting gaat het hierbij om de belangen van een goede leefomgeving en een duurzame ruimtelijke ordening, waartoe vanuit verschillende beleids-terreinen kwaliteitseisen moeten worden vertaald naar concrete ruimtelijke situaties. De bezonning vormt daar een onderdeel van. In dat kader kunnen door het bevoegd gezag bestemmingen worden aangewezen en voorschriften worden gegeven.

- In de tweede plaats kan de bezonning

een rol spelen wanneer door het bevoegd gezag ingevolge art. 3.23 Wro een buitenplanse ontheffing wordt verleend of ingevolge art. 3.10 Wro een projectbesluit wordt genomen. Hierdoor kan van het geldende bestemmingsplan worden afgeweken en een bouwvergunning worden verleend voor projecten die mogelijk leiden tot een verminderde bezonning. In dat kader dient het bevoegd gezag een belangenafweging te maken.

- In de derde plaats speelt de verminderde bezonning een rol als schade-

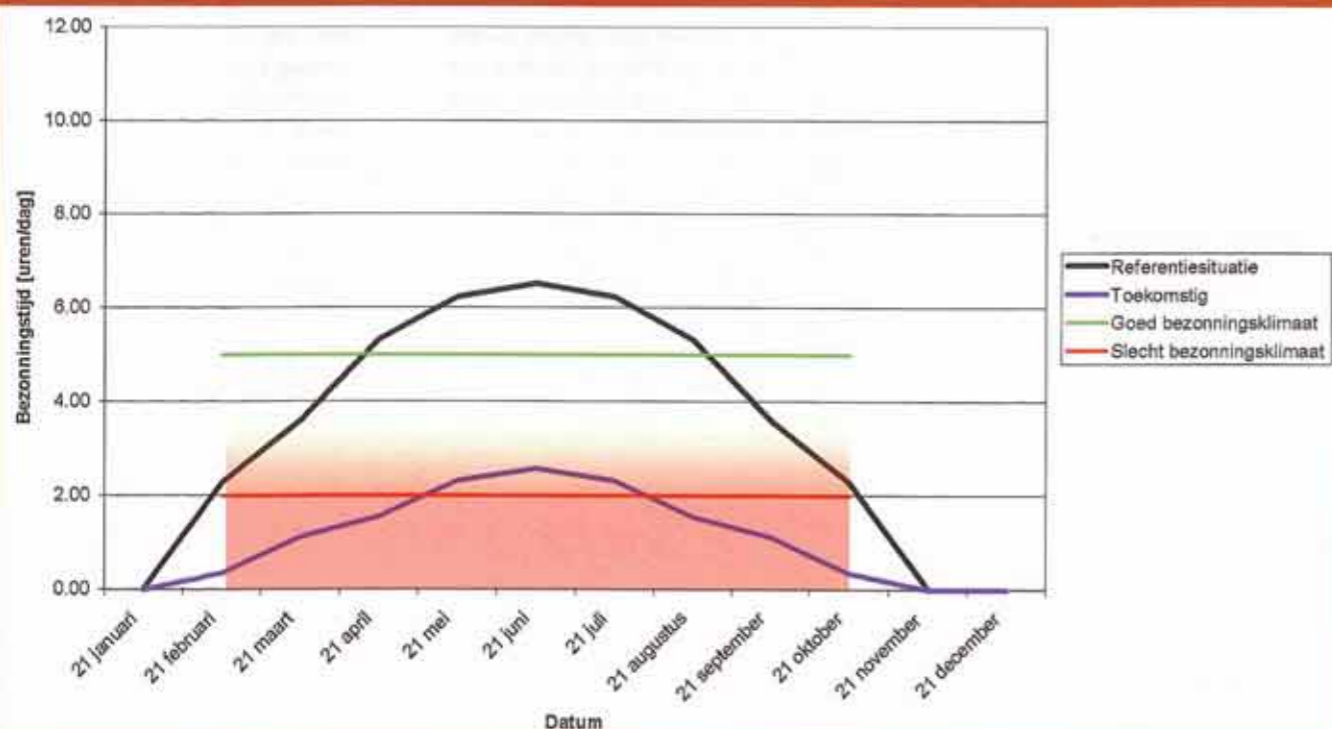

VOORBEELD BEOORDELING BEZONNING

In de referentiesituatie kent dit raam een redelijk tot goed bezonningsklimaat. Tengevolge van de nieuwbouw aan de overzijde van de straat zal het bezonningsklimaat in het voor- en najaar afnemen tot slecht, respectievelijk een redelijk bezonningsklimaat in de zomermaanden. De afname in bezonning vindt plaats in de ochtenduren en het begin van de middag. Na realisatie van de nieuwbouw is er nog circa twee uur bezonning mogelijk in de middagen. Buiten de toetsingsperiode (wintermaanden) is er vrijwel geen bezonning mogelijk.

Rekenvlak 4: Rechter raam begane grond

component bij planschadeprocedures ingevolge art. 6.1 lid 1 Wro.

- Tenslotte komt de bezonning ook nog aan de orde in het privaatrechtelijk kader. Namelijk het burennrecht. De verminderde bezonning kan dusdanig zijn dat gesproken kan worden van onrechtmatige hinder ingevolge art. 5:37 van het Burgerlijk Wetboek.

dacht worden besteed aan de in het geding van toepassing zijnde situatie.

Uit de uitspraken van de Afdeling bestuursrechtspraak aangaande geschillen over bezonning d.d. 14 december 2005 met zaaknummer 200503075/1 en 14 november 2007 met zaaknummer 200608551/1 blijkt dat in de praktijk het bestreden besluit niet altijd zorgvuldig is voorbereid en draagkrachtig is gemotiveerd. Indien onvoldoende aandacht wordt besteed aan dit punt kan dit leiden tot bijvoorbeeld vernietiging van het projectbesluit, waardoor een bouwproject geen doorgang kan vinden. Dit klemt temeer omdat door middel van een zorgvuldige voorbereiding aan de hand van een bezonningsonderzoek op voorhand een gerechtelijke procedure kan worden vermeden, althans kan een daartegen gericht bezwaar gemotiveerd worden weerlegd. Recentelijk is gebleken dat een

dergelijk onderzoek van doorslaggevend belang kan zijn in een gerechtelijke procedure hetgeen blijkt uit de uitspraak van de Afdeling van 26 november 2008 met zaaknummer 200800850/1. De methoden die beschikbaar zijn om de verandering in de bezonningssituatie te onderbouwen verdienen derhalve aandacht.

BEZONNINGSONDERZOEKEN

Een bezonningsonderzoek is zinvol bij planontwikkeling ten oosten, zuiden en westen van bestaande gebouwen en buitenruimten. De invloedssfeer, respectievelijk afstand tot de bestaande bebouwing wordt vooral bepaald door de hoogte van de nieuwbouw. In de praktijk blijkt dat met name het bebouwen van voorheen (tijdelijk) onbebouwde terreinen aanleiding tot klachten kan geven. Ook gebouvvolumes die de bebouwingsvoorschriften in het

TOETSINGSCRITERIA DIRECTE ZONINSTRALING

In het Bouwbesluit worden geen eisen gesteld aan bezonning en/of beschaduwing van gevels, ramen, balkons of tuinen door derden. Enkel met beschaduwing door belemmeringen en/of overstekken behorend tot hetzelfde gebouw wordt rekening gehouden in daglichtberekeningen.

Er zijn geen wettelijke eisen voor bezonningsduur. Enkele grote gemeenten hebben criteria geformuleerd om bezonning te toetsen. De gemeente Den Haag is hier een voorloper in. Zo zijn er door de gemeente Den Haag richtlijnen opgesteld die onderdeel uit kunnen maken van het toetsingskader voor stedenbouwkundige plannen en voor bouwplannen. De richtlijn gaat uit van een ondergrens van tenminste twee bezonningsuren per dag in de periode 19 februari – 21 oktober. Dit criterium is ook bekend onder de naam "lichte TNO norm". Deze norm is van toepassing voor gevels van woningen en gevels van openbare of semi-openbare ruimten met een recreatieve functie, en voor de openbare ruimte.

Een uniform pakket aan toetsingseisen, toetsingscriteria en bepalingsmethoden is momenteel niet voorhanden. Uit onderzoek kan wel het volgende toetsingskader voor de kwaliteit van het bezonningsklimaat worden afgeleid:

Ter plaatse van een raam/gevels

Binnen de toetsperiode 19 februari t/m 21 oktober wordt het bezonningsklimaat als volgt beoordeeld:

- goed bezonningsklimaat: tenminste 5 uur directe bezonning per dag;
- redelijk bezonningsklimaat: 2 tot 5 uur directe bezonning per dag;
- slecht bezonningsklimaat: ten hoogste 2 uur directe bezonning per dag.

Ter plaatse van een buitenruimte

Binnen de toetsperiode 20 april t/m 23 augustus wordt het bezonningsklimaat als volgt beoordeeld:

- goed bezonningsklimaat: tenminste 4 uur directe bezonning per dag;
- redelijk bezonningsklimaat: 2 tot 4 uur directe bezonning per dag;
- slecht bezonningsklimaat: ten hoogste 2 uur directe bezonning per dag.

Voorgaande bezonningscriteria zijn gebaseerd op een aantal Nederlandse, Europese en Amerikaanse sociaalmedische onderzoeken naar de waardering van bezonning door mensen. Er is voor gekozen om in de wintermaanden geen eisen te stellen vanwege het feit dat dit in lijn ligt met de perioden die in andere Europese landen worden gehanteerd. Eén van de redenen hiervoor is dat in een stedelijke omgeving het beoordelen van de bezonningssituatie in de winter vrijwel altijd zou leiden tot het aanzienlijk beperken of onmogelijk maken van bouwactiviteiten. Omdat een buitenruimte (tuin, terras) een ander gebruik heeft dan woningen is hiervoor een separaat toetsingskader gedefinieerd.

bestemmingsplan overschrijden en dus vaak de aanwezige bebouwing letterlijk te boven gaan, verdienen extra aandacht.

Bij de beoordeling van bezonning in de gebouwde omgeving is de door TNO in Delft uitgegeven bezonningsschijf een universeel hulpmiddel. Deze geeft een eerste indruk van de beschaduwing door gebouwen en de bezonningstijden. Indien meer detailniveau gewenst is, kan in bijvoorbeeld het softwarepakket SIBE een rekenmodel worden opgesteld waarin de stedenbouwkundige omgeving driedimensionaal is gemodelleerd. Met behulp van het computermodel wordt de bezonningsduur ter plaatse van ramen en buitenruimten bepaald. Naast het bepalen van de bezonningsduur is het ook mogelijk om de slagschaduw met animaties te visualiseren, maar deze zijn minder geschikt voor een toetsing aan de bezonningscriteria. Anderzijds bieden slagschaduwfiguren extra ondersteuning bij een beoordeling door een arbiter of rechter.

In een bezonningsonderzoek wordt meestal de bezonningssituatie in zowel de hui-

dige of referentiesituatie alsook voor de toekomstige situatie met het gerealiseerde bouwplan bepaald. Per locatie en bouwlaag wordt zodoende duidelijk of er sprake is van een goed, redelijk of slecht bezonningsklimaat. Tevens moet het tijdstip waarop bezonning kan plaatsvinden worden meegenomen in de beoordeling: middag- en avondzon wordt veelal hoger gewaardeerd dan de ochtendzon.

CONCLUSIE

Uit het voorgaande blijkt dat aan besluiten die van invloed zijn op bezonningsaspecten een bezonningsonderzoek ten grondslag moet liggen waaruit de invloed op het woon- en leefklimaat blijkt. Dit om het genomen besluit en de daarin gemaakte belangenafweging goed en zorgvuldig te kunnen motiveren. Hierbij moet worden opgemerkt dat de methoden voor het uitvoeren van bezonningsonderzoeken steeds meer zijn verfijnd. Hierdoor kan aan de hand van de laatste stand der techniek (met behulp van software) een exact beeld van de te verwachten bezonning worden

gegeven en worden gevisualiseerd. Dit maakt het voor betrokkenen (belanghebbers, projectontwikkelaars, gemeenten) en de rechter steeds inzichtelijker om een situatie te beoordelen. Door gebruik te maken van deze geavanceerde technieken kan het risico in de ruimtelijke- en projectontwikkeling verder worden geminimaliseerd.

MR. TIMO VAN OOSTERHOUT IS
ADVOCaat BIJ BOELS ZANDERS
ADVOCATEN TE MAASTRICHT; TEL.
(043) 609 63 24; INTERNET: WWW.
BOELSZANDERS.NL. ING. ERWIN
ROIJEN IS SENIOR PROJECTLEIDER
BIJ CAUBERG-HUYGEN RAAD-
GEVENDE INGENIEURS BV TE
MAASTRICHT; TEL. (043) 346 78 78.
INTERNET: WWW.CHRI.NL.